

BİR KÜLTÜR DEĞİŞMEZİ OLARAK İSTİKLÂL MARŞI: ÇEVİRİ AMAÇLI ÇÖZÜMLEME VE ÇEVİRİ SORUNLARI (TÜRKÇE-RUSÇA DİL ÇİFTİ)

 Olena KOZAN^a

Özet

Günümüz çok kutuplu ve çok kültürlü dünyada bir toplum kendini anlatmak ve anlaşılacak ya da “öteki” toplumları anlamak ve kültürel diplomasi çerçevesinde uzun süreli stratejiyi geliştirmek istiyorsa gerek kendi kültür değişmezlerini doğru bir şekilde tanıtmak gerekse diğer toplumların kültür değişmezlerini çözümlenmek zorundadır. Bu bağlamda kültür değişmezi olarak tanımlanabilen metinlerin tespiti ve çevirisi günümüzde güncel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada 12 Mart 2021 tarihinde kabulünün 100. yıldönümü kutlanan Türkiye Cumhuriyeti’nin *İstiklâl Marşı* kültür değişmezi kavramı açısından ele alınmıştır. Araştırma sırasında *İstiklâl Marşı*’nın “başlıca fikirlerin aktarımı” şeklinde Rusça çevirisinin www.wikipedia.org sayfasında yer aldığı tespit edilmiştir. Bu çeviri metni çeviri amaçlı metin çözümlemesi çerçevesinde incelenmiş ve hedef metnin kaynak metindeki imgeleri ve bakış açısını yansıtmadığı tespit edilmiştir. Çalışmanın devamında *İstiklâl Marşı*’nın Rusça çevirisi tarafımızca yapılmış ve öne sürülen çeviri seçenekleri çözümlenmiştir. *İstiklâl Marşı* gibi kültür değişmezi niteliği taşıyan metinlerin Rusça başta olmak üzere farklı dillere çevrilmesinin kültürel diplomasi kapsamında gündeme getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: : İstiklâl Marşı, Rusça, Çeviri, Kültür değişmezi

INDEPENDENCE MARCH AS A CONSTANT OF CULTURE: TRANSLATION-ORIENTED ANALYSIS AND CHALLENGES OF TRANSLATION (TURKISH-RUSSIAN LANGUAGE PAIR)

Abstract

If a society seeks to tell about itself and be understood or to understand “other” societies and build a long-term strategy within the framework of cultural diplomacy in a modern multicultural and multipolar world, it must appropriately represent its constants of culture as well as analyse the cultural constants of the other societies. In this context the problem of identification and translation of texts which can be characterized as constants of culture has to be highlighted. In this article the national anthem of the Republic of Turkey, the *Independence March*, the centenary of which was celebrated on March, 12, 2021, was considered as a constant of culture. A “rough Russian translation” of the *Independence March* published on the website www.wikipedia.org was found. This translation was analysed in the framework of translation-oriented text analysis and it was shown that the target text does not reflect the perspective and images embedded in the

^a Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Rektörlük, olena.kozan@gmail.com

Makale Geliş Tarihi: 22.09.2021, Makale Kabul Tarihi: 04.11.2021

source text. Further, translation of the *Independence March* into Russian was made by us and analysis of the main translation transformations was provided. This paper uses the example of analysis and translation of the *Independence March* in order to highlight the necessity to actualize the problems of translating texts that act as constants of culture into Russian and other languages within the framework of the purposes of cultural diplomacy.

Keywords: Independence March, Russian, Translation, Constant of culture

Giriş

12 Mart 2021 tarihinde *İstiklâl Marşı*'nın kabulünün 100. yüzyılı kutlanmıştır. Bu yüzyıl boyunca Mehmet Âkif Ersoy'un kaleme aldığı şiirin onlarca tahlilleri yapılmış, farklı yorumlar ve görüşler dile getirilmiştir. *İstiklâl Marşı*'nın yapısal ve anlamsal boyutları farklı araştırmacılar tarafından incelenmiş ve betimlenmiştir. Araştırmacıların vurguladığı noktalardan biri, şiir olarak yazılan marşın, içerdiği imgeler ve yarattığı etki açısından yazıldığı andan itibaren Türk toplumunda kültür değişmezi niteliği kazanmasıdır (Acar, 2018; Akay ve Andı, 2010; Çetin, 2014; Duymaz, 2014; İşcan ve Yaşar, 2012). Rus dilbilimci Yuriy Stepanov'un öne sürdüğü "kültür değişmezi" kavramı "insanın zihindeki kültür pıhtısı" olarak tanımlanmaktadır (Stepanov, 2004, s. 43). Başka bir deyişle zihin ve dil boyutlarında varolan bir olgu olarak düşünülebilen kültür değişmezi, bir sözcüğün zihinsel sözlüğümüzde tetiklediği bilgilerin, duyguların ve çağrışımların bütünü olarak da nitelenebilir. Araştırmacılar, kültür değişmezlerinin toplumun hem dil hem de kültür bilincini şekillendiren başlıca unsurlardan biri olduğunu vurgulamaktadırlar (Sinyaçkin, 2007; Steinz, 2016). Bu bağlamda bir toplumun dil ve kültür bilincini şekillendiren kültür değişmezlerin çeviri yoluyla tanıtılması son derece önemlidir. 2000'li yıllardan itibaren hızlı gelişen ve hayatımızın her alanına giren "bilgi dünyası"nda "imge" kavramı öncelik kazanmaktadır (Ulağlı, 2006, s. iii). Bir toplum kendini anlatmak ya da "öteki" toplumları anlamak ve ona göre milli çıkarları doğrultusunda uzun süreli stratejiyi geliştirmek istiyorsa gerek kendi kültür değişmezlerindeki imgeleri doğru bir şekilde tanıtmak gerekse diğer toplumların kültür değişmezlerini çözümlenmek zorundadır. Bu bağlamda kültür değişmezi olarak tanımlanabilen metinlerin çevirisi günümüzde güncel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada Türk kültürünün değişmezi niteliği kazanan *İstiklâl Marşı*'nın Rusçaya çeviri sürecindeki sorunlar ve çözümler ele alınmıştır.

A. KURAMSAL ÇERÇEVE VE YÖNTEM

Bu çalışma kültürdilbilimin kuramsal ve kavramsal çerçevesinin geliştirildiği Vorobyev'in (1997), Arutyunova'nın (1999), Maslova'nın (2004) çalışmalarına ve "kültür değişmezi" kavramının çözümlendiği Stepanov'un (2004) çalışmasına dayandırılmıştır.

Bu çalışma kapsamında kaynak metin, konu ile ilgili son yıllarda yapılan başlıca akademik çalışmalardaki (Acar, 2018; Bilgin, 2007; Çetin, 2014; Duymaz, 2014; İşcan ve Yaşar, 2012; Köse ve ark., 2016; Şimşek, 2015) tespitlere dayanılarak çeviri amaçlı metin çözümlemesi (ÇAMÇ) çerçevesinde analiz edilmiştir.

Çeviri amaçlı metin çözümlemesinin kuramsal çerçevesi, dilbilimsel çeviri kuramının kavramlarının tanımlandığı ve çözümlendiği Barhudarov'un (1975), Latışev'in (1988), Şveytser'in (1988), Komissarov'un (1990), Gak'ın (1998) çalışmalarına dayandırılmıştır¹.

Kaynak metin kültür değişmezi niteliği taşıdığı için çeviri sürecinde kaynaktaki imgelerin korunmasının son derece önemli olduğu öne sürülmüştür. İstiklâl Marşı'nın "başlıca fikirlerin aktarımı" şeklindeki çeviri metni incelenmiş, çevirmenin çeviri sürecinde uyguladığı yapısal ve anlamsal dönüştürmeler çözümlenmiş ve kaynak ile hedef metin arasındaki imgeler betimlenmiştir. Yapılan çözümleme çeviri eleştirisi niteliği taşımamakla birlikte çeviri metninde oluşturulan imgelerin kaynak metne göre farklılıkların betimlenmesini amaçlamıştır. Çalışmanın devamında tarafımızca yapılan İstiklâl Marşı'nın Rusça çevirisi ele alınmış ve öne sürülen çeviri seçenekleri çözümlenmiştir. Çalışmanın kapsamında yapılan tespitler aşağıda "veri" ve "çözümleme" biçiminde sınıflandırılmıştır. Kaynak ile hedef metinler arasındaki ilişkilerin sergilenmesi için hem "başlıca fikirlerin aktarımı" şeklindeki çeviri hem de tarafımızca yapılan çeviri için kaynak metnin de olduğu tablolar oluşturulmuştur.

B. BULGULAR VE TESPİTLER

Araştırma sırasında İstiklâl Marşı'nın Rusça çevirisinin, çevirmenin isminin belirtilmediği "başlıca fikirlerin aktarımı" şeklinde Vikipedi sayfasında² yayımlandığı tespit edilmiştir. Aynı metnin bir turizm bilgi platformunda³ da yer aldığı belirlenmiştir. Farklı sayfalarda yer alan çeviri metnin "başlıca fikirlerinin aktarımı" şeklinde olmasına rağmen çeviriye, bilimsel dergilerdeki makalelerde (Buşuyev, 2019; Hromenkoy, 2015) ve bir kitapta (Kruşelnitskiy, 2020, s. 364) atıfların bulunduğu görülmüştür. Tespit edilen bilimsel makalelerde ve kitapta farklı ülkelerin milli marşlarının analizinden yola çıkılarak toplumsal bellekteki imgelerin çözümleme denemesi yapılmıştır. Türkiye'nin milli marşı olan İstiklâl Marşı'nın çözümlenmesinin de yukarıda belirtilen internet sayfalarında yer alan "başlıca fikirlerin aktarımı" şeklindeki çeviri metnine göre yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda söz konusu makalelerde varılan sonuçların "derinliği" sorgulanabilir ve tartışılabilir. Bunun yanı sıra ileride bu konu ile ilgili çalışacak olan araştırmacıların ulaşabileceği eşdeğerli bir çeviri metnine gereksinim ortaya çıkmaktadır. Bu noktada hem şiirsel metin niteliği taşıyan hem de kültür değişmezi olan metinlerin Türkçeden Rusçaya çeviri sorunlarının betimlenmesi ve çözümlenmesi beklenmektedir.

C. İSTİKLÂL MARŞI: ÇAMÇ

Yukarıda belirtildiği gibi İstiklâl Marşı'nın birçok çözümlemesi yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Bu çalışma kapsamında şiirin çeviri amaçlı çözümlemesi yapılmıştır. Farklı araştırmalarda tespit edilen özelliklerin betimlenmesinin tekrarını yapmamak için bu çalışma kapsamında incelenen araştırmalardaki yorumlamalar ve yaklaşımlar dikkate alınmış ve çeviri amaçlı çözümlemesi için çıkış noktası olarak kabul edilmiştir.

¹ Rusya'da geliştirilen dilbilimsel çeviri kuramı ile ilgili ayrıntılar için bkn. (Kozan, 2020).

²https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B8%D0%BC%D0%BD_%D0%A2%D1%83%D1%80%D1%86%D0%B8%D0%B8

³<https://discoveric.ru/anthem/turtsiya>

Şiir metninin çeviri amaçlı çözümlemesi, dil dizgesinde bütünlük oluşturan yapı ve anlam kategorilerine göre yapılmıştır. Çözümleme (Tablo 1. Yapısal Düzey ve Tablo 2. Anlamsal Düzey), Rusçaya çeviri sürecinde olası sorun oluşturabilecek kaynak metindeki unsurların tespitini amaçlamıştır.

Tablo 1. ÇAMÇ: Yapısal Düzey

Yapısal Düzey	
Türkçe	Rusça
Aruz ölçüsü	Rusçada sillabik-tonik nazım sistemi
Sondan eklemeli dil olan Türkçeye özgü kökbiçim modelleri ve adlandırma modelleri (örneğin, Türkçedeki emir kipi olarak kullanılan sentetik biçim ("korkma", "çatma", "gül"); tek bir dilsel birim aracılığıyla durumu ("sönmeden") ve niteliği ("bastığın yerler") adlandıran sentetik yapılar)	Rusçanın bükümlü dil olmasından kaynaklanan hece ve sözcük modellerinin farklılığı söz konusudur. Örneğin Rusçadaki emir kipi olarak kullanılan [kökbiçim + son ek] modeli ("улыбнись/улыбайся" (gül), "не впускай" (uğratma)); analitik yapıların mevcut olması ("пока не погаснет" (sönmeden), "земля, по которой ступаешь" (bastığın yerler)). Bu farklılık orijinal kitaların hedef dildeki yapısını etkileyebilir. Bunun yanı sıra ritm ve uyak sorunu da ortaya çıkabilir.
Türkçeye özgü (Rusçaya göre) bazı yapıların kullanılmasında (geniş zaman ("yaşarım", "aşarım" vb.), öğrenilen geçmiş zaman ("vuracakmış"))	Şiirde Türkçeye özgü dilbilgisel yapıların kullanılmasının, çeviri sürecinde büyük bir sorun oluşturmayacağı öne sürülebilir. Kaynak dilde olan yapıların kodladığı anlamlar Rusçada farklı dilsel birimlerle yapılandırılabilir. Bu yapılandırmalar şiir metnin yapısına ve bağlama göre uygulanabilmektedir.
Paralelizm ("korkma"/ "korkma"- "çatma"- "uğratma"- "geçme" - "verme" - "etmesin" - "değmesin" gibi emir kipi içeren biçimler; "sönmez"/"sönmeden" - "olmaz" gibi eylemin gerçekleşmemesini adlandıran biçimler)	Yukarıda belirtilen ritm ve uyak uyumsuzluğu dolayısıyla hedef dilde paralelizmi yansıtmak bir sorun oluşturabilir. Bu durumda anlamsal telafi stratejisinden faydalanılabilir.

Tablo 2. ÇAMÇ: Anlamsal Düzey

Anlamsal Düzey	
Tespit	Sorun/ Yorum
Bakış açısı Şiirin anlamsal yapısında farklı bakış açısı (ya da perspektif) görülebilir. Ayrıca "vatandaşa/millete hitap" (1.-4. -5.-6. Kıta), "hilale/bayrağa hitap" (2.-10. Kıta), "anlatıcının sesi" (3.-7. Kıta), "Tanrı'ya dua" (8.-9. Kıta) söz konusudur.	Şiirin anlamsal yapısının korunması şiirdeki tüm imgelerin anlaşılması açısından önem taşımaktadır.
Gerçeklik-dil ilişkisi Şiirde görsel ve kinestetik olgular odaklı adlandırmaların kullanıldığı anlaşılmaktadır. Görsel olguların biçimlendirilmesi: "sönmek" - "şafak" - "al" (sancak) - "tütmek" (ocak) - "parlamak" - "kan" - "kanlı" (yaşam). Kinestetik olguların biçimlendirilmesi:	Şiirde görsel ve kinestetik olguların adlandırmalarının ön plana çıktığı için çeviri metninde bu dağılımın korunması önem taşımaktadır.

“zincir vurmak” – “dağları yırtmak” – “enginlere sığmak” – “taşmak” – “kükremek” (sel) – “çelik” (zırlı duvar) – “gövde” – “toprak”

– “basmak” – “fişkırmak” – “sıkamak” – “yükselmek” – “değmek” – “dalgalanmak” – “dökülmek”.

Ses olgusunun biçimlendirilmesi “ulumak” ve “inlemek” birimlerinde görülebilir.

Koku ve tat olgularının biçimlendirilmesine rastlanılmamıştır.

İmgeler

“Ocak” → “tütme” (eşdizimlilik)

“Kurban olmak” → “kurban olayım” (sözlükselleşmiş yapı)

“Çelik zırlı duvar” – “iman dolu göğüs” (zıtlık)

“Hak’ka tapmak” – “milletin hakkı” (kavramın çok boyutlu olması)

“Millet” – “ırk” – “yurt” – “(cennet) vatan” → şiirin dairesel yapısı

Şiirde kullanılan bazı imgeler, Rus dili ve kültüründe aynı ya da çok yakın anlamsal alanları kapsadığı için çeviri açısından sorun oluşturmamaktadır. Zorluklardan biri, uyak oluşturabilecek ve böylece de ritm sağlayacak dilsel birimlerin kullanımı ile ilgili olabilir. Başka bir deyişle iki dil ve kültürdeki imgelerin örtüşmesi durumunda bu imgelerin Rusçada adlandırıldığı dilsel biçimlerin kitadaki diğer birimlerle sessel uyum içinde olması beklenir. Sessel uyum olmazsa uyak/ritmi olmayan bir yapı ortaya çıkmış olur. Böylelikle çevirmenin karşılaşılabileceği zorluklardan biri ritim ile imge arasında kalıp birini seçmek zorundalığı olabilir. Aşağıda yer alan “başlıca fikirlerin aktarımı” şeklindeki çevirinin gösterildiği Tablo 3.’te çevirmenin ritmi tercih ettiği, imgeleri ise değiştirdiği görülebilir.

Özolgular

“Helal olma(ma)k” – “şehit” – “şüheda” – “na-mahrem” – “ezan” – “şehâdet” – “secde etmek”

Şiirde dini özolgular kullanılmıştır. Özolguların çevirisi çeviri amacına bağlı olarak ödünçleme, telafi, genelleme ya da somutlaştırma stratejisi ile yapılabilmektedir. Ödünçleme stratejisinin uygulanması durumunda çevirmenin, hedef dilde ödünçlemenin farklı çağrışımları uyandırmamasına dikkat etmesi gerekir.

Anıştırma Olgular

“Dağları yırtmak” → Ergenekon Destanı

“Hakk’ın vaadettiği günler” → Kur’an-ı Kerim

Bir toplumda herkesçe bilinen olguların ya da metinlerin gerek yazılı gerekse sözlü olarak üretilen metinlerde kullanılması sonucunda ortaya çıkan anıştırmaların çoğu, çeviri sürecinde kaybolmaktadır. Bu durumda telafi gerektiğinde çevirmen notu şeklinde yapılabilmektedir.

D. İSTİKLÂL MARŞI’NIN “BAŞLICA FİKİRLERİN AKTARIMI” ŞEKLİNDEKİ ÇEVİRİSİ: VERİLER

Tablo 3.’te Vikipedi sayfasında yer alan İstiklâl Marşı’nın “başlıca fikirlerin aktarımı” şeklindeki Rusça çevirisi ve Türkçe kaynak metin yan yana verilmiştir. Tablodan sonra çeviri metnin çözümlemesi verilmiştir.

Tablo 3. İstiklâl Marşı'nın "Başlıca Fikirlerin Aktarımı" Şeklindeki Çevirisi: Veriler

İstiklâl Marşı (Kaynak Metin)	"Başlıca Fikirlerin Aktarımı" Şeklindeki Çeviri ⁴
Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak; Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak. O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak; O benimdir, o benim milletimindir ancak!	Не бойся, не погаснет в небе флаг, Пока в стране есть хоть один очаг. Флаг мне и моей нации звезда. Ты не сгоришь под небом никогда.
Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal! Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celal? Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl; Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal.	Не хмурься, полумесяц, коль люди под тобой, А улыбнись, ведь мой народ — герой. Прости, что в битвах кровь он не берёт, Свобода — право всех, в чьём сердце Бог.
Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım. Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım! Kükremiş sel gibiyim: Bendimi çiğner, aşarım, Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.	Не бойся, цепь не стиснет этих рук, Для света солнца не найти препон. Я всё снесу, хоть горы встанут в круг, Перетеку и через горизонт.
Garb'ın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar; Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var. Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar, 'Medeniyet!' dediğin tek dişi kalmış canavar?	Не бойся воя — Монстр Запада лют, Но не задушит волю вой химеры, И туп его гнилой последний зуб, И щит в груди есть — истинная вера.
Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın; Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın. Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın... Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.	Не пускай, друг Монстра на порог! И грудью отрази напор бесчестья. Настанут дни, что предсказал нам Бог, Как знать, возможно завтра, а может быть и раньше.
Bastığın yerleri "Toprak!" diyerek geçme, tanı! Düşün altında binlerce kefensiz yatanı. Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı: Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.	Не просто по «земле» гулай, а помни и знай,- Несметно предков в ней лежит без почести и похорон. Ты — сын героев падших насмерть и дух их не предай, И Райский Дом родной, за все богатства в мире не меняй.
Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda? Şuheda fişkıracak toprağı sıksan, şuheda! Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hüda, Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.	Не жертва: пасть за Родину — и долг и честь. Сожмя рукой ты землю, героев кровь тот час струится. Всевышний заberi: и жизнь, и смысл и всё что есть; Не дай мне лишь с землёю разделиться.
Ruhumun senden, ilahi, şudur ancak emeli: Değmesin mabedimin göğsüne nâ-mahrem eli. Bu ezanlar- ki şehâdetleri dinin temeli- Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.	У моей души лишь одна просьба к Богу: Не допусти, чтобы рука врага коснулась мест молитвы! Пусть же [[азан]], свидетельство основы веры, Всегда будет звучать над просторами моей страны.
O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım; Her cerihamdan, İlâhi, boşanıp kanlı yaşım, Fışkırır ruh-i mücerred gibi yerden na'şım! O zaman yükselerek Arş'a değer, belki, başım.	И тогда коснётся лбом земли даже/и мой надгробный камень, если он будет. Мои кровавые слёзы будут струиться из каждой раны. Выйдет из земли моя бестелесная душа. Может быть, моя голова поднимется и коснётся неба.
Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal! Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal. Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal: Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet; Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal!	Развевайся славный полумесяц! Пусть будет кровь прощена ему. Уже никогда не исчезнет мой флаг и мой народ. Освобождение — право моего народа, который молится единому Богу!

1. – 6. kıtanın çevirisinde çevirmenin Rusçada belli bir ritm oluşturmaya çalıştığı ve kaynak metindeki imgelerden vazgeçtiği, 7. - 10. kıtanın çevirisinde ise uyakların kullanılmadığı ve kıtaların anlamsal yapısında bakış açısı ve imge boyutunda kaymaların yaşandığı görülebilir. Şiir çevirisinde ritm ile imge arasında seçimin çevirmen tarafından çeviri amacına bağlı olarak yapıldığını vurgulamak gerekir. Başka bir deyişle çevirmenin ritm unsurunu ön plana çıkarıp tercih etmesi bir hata olarak

⁴https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B8%D0%BC%D0%BD_%D0%A2%D1%83%D1%80%D1%86%D0%B8%D0%B8

değerlendirilmez. Ancak kaynak kültürdeki şiir, kültür değişmezi olarak varoluyorsa çeviri sürecinde kültür değişmezi boyutunun dikkate alınması ve imgelerin ön plana çıkarılması beklenmektedir. Bu durumda bu tür şiirsel metinlerin çeviri amacı, kaynak metindeki imgelerin hedef dilde yapılandırılması olarak tanımlanabilir. Bu açıdan bakıldığında İstiklâl Marşı'nın "başlıca fikirlerin aktarımı" şeklindeki Rusça çevirisi kısmen (1.- 6. kıta) şiir metninin özelliklerini yansıttığı ancak kültür değişmezi olan metnin çevirisinin amacını yerine getirmediği söylenebilir. Aşağıda "başlıca fikirlerin aktarımı" şeklindeki çeviri ÇAMÇ çerçevesinde belirlenen sorunlar açısından değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çeviri metninde bakış açısının kaydırıldığı görülebilir. Ayrıca 1. kıtadaki anlatıcının vatandaşa/millele hitabı biçiminde bakış açısının çeviri metninde kısmen yapılandırıldığı ve kıtanın son satırında anlatıcının bayrağa hitabı ile değiştirildiği ("Ты не сторишь под небом никогда" → sözcüğüne: "Sen hiç bir zaman yanmazsın bu gökyüzü altında") tespit edilmiştir.

2. kıtadaki anlatıcının hilale/bayrağa hitabının çeviri metninde korunduğu ancak imgelerin ve özolguların aktarımında kayıplar yaşandığı görülebilir. Bunun sonucunda anlatıcının hilale hitabındaki ton ("nazlı hilal", "sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal") çeviri metninde farklılaşmıştır. Ayrıca çeviri metninde anlatıcının hilalden af dilediği anlaşılmaktadır ("Прости, что в битвах кровь он не берер" → sözcüğüne: "Halk kanını savaşlarda koruyamadığı için affet"). Çeviri metninde hilalin niteliği ile ilgili bilgi ("nazlı") yapılandırılmamıştır. Ancak anlatıcının kullandığı bu imge, son kıtadaki "şanlı" imgesi ile anlamsal ilişki oluşturmakta ve anlatıcının bakış açısının yapılandırılması açısından önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra 2. kıtadaki anlatıcının duygularındaki yoğunlaşmanın ("kurban olayım" – "sana olmaz helal") yansıtıldığı imgelerin yapılandırılmasında kayıpların yaşandığı görülebilir (çeviri metninde yapılandırılmamıştır). ÇAMÇ çerçevesinde çok boyutlu bir imge olarak tanımlanan ve metnin anlamsal yapısında önemli bir unsur olan "hak" ile "Hakk" dilsel birimleri arasındaki ilişkilerin çeviri metninde yansıtılmadığı görülebilir ("Свобода – право всех, в чьем сердце Бор" → sözcüğüne: "Kalbinde Tanrı'sı olan herkesin hakkıdır istiklal").

3. kıtada anlatıcının sesi olarak düşünülebilen bakış açısının çeviri metninde tamamen kaybolduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra çevirmen tarafından kurgulanan bir gerçekliğin "içeriği" de neredeyse anlaşılmamaktadır. Çeviri metninde ilk satır anlatıcının hitabı ile başlamaktadır ("Не бойся, цепь не стиснет этих рук" → sözcüğüne: "Korkma, zincir bu elleri sıkamaz"). İkinci satırda çevirmenin kurguladığı bir imge karşımıza çıkmaktadır: "Для света солнца не найти препон" → sözcüğüne: "Güneşin ışığı için engel bulunmaz". Üçüncü ve dördüncü satırda ise birinci şahıs adına anlatım gerçekleşmektedir ("Я все снесу, хоть горы встанут в круг (...)") → sözcüğüne: "Her şeyi yıkarım, dağlar etrafımı sarsa da (...)"). Bu durumda "ben" anlatıcısının bu sözleri kime yönlendirdiği anlaşılmamakla birlikte kaynak metindeki "dağları yırtmak" imgesi de kaybolmaktadır. Bunun yanı sıra kaynak metnin son kıtasında karşımıza çıkacak olan "hürriyet" imgesinin biçimlendirildiği "hür yaşadım, hür yaşarım" satırının çeviride yapılandırılmadığı görülebilir. Bu noktada çeviri sürecinde imge kayıplarının çeviri metni "basitleştirdiği" söylenebilir. Bu basitleştirmenin sonucunda İstiklâl Marşı'nda olmayan bir kurgu ortaya çıkmaktadır. Yukarıda vurgulandığı gibi şiir çevirisinde imge değişimi sıkça yapılan bir işlem olsa da kültür değişmezi olan şiirlerin çevirisinde imgenin korunmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

4. kıtadaki bakış açısının korunduğu ancak imgelerin değiştirildiği görülebilir. Kaynak metinde “zırlı duvar” ve “iman dolu göğüs” gibi imgelerle gösterilen maddiyat ile maneviyat arasındaki ilişkiler çeviri metninde yapılandırılmadığı için başka bir kurgu ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra kaynak metindeki “tek dişli canavar” ve “medeniyet” imgelerinin çevirmen tarafından değiştirilerek somutlaştırıldığı görülebilir. Ayrıca çeviri metninde sözcüğü sözcüğüne yapılandırıldığı durumda “Bati’nın canavarı”, “kimeranın uluması”, “çürümüş son dişi kesmez” gibi yapılandırmalar görülebilir. Bu somutlaştırmanın sonucunda kaynak metinde anlatılan “sahne” Rusçada geçerliliği kaybetmektedir. Bunun dışında çeviri metninde anlatıcının tonu farklılık göstermektedir. Kaynak metinde anlatıcı manevi gücünden emin olup halka maneviyatın kazanacağı fikrini benimsetmeye çalışmaktadır. Ayrıca kıtadaki “olay yapısı”, “tez - antitez” (maddiyat – maneviyat), “hitap” (“korkma”) ve soru biçiminde “açıklama” (“Nasıl böyle bir imanı boğar (...)?”) biçiminde düzenlenmiştir. Çeviri metninde kıtadaki bilgiler “hitap”- “açıklama” olarak düzenlenmiştir. Bu durumda çeviri metninde anlatıcının sesinin, söylediklerinden emin olan bir kişinin sesinden açıklamaya ve ikna etmeye çalışan bir kişinin sesine doğru kaydırıldığı ve bu durumun kaynak metindeki anlatıcının tutumunu yansıtmadığı anlaşılmaktadır.

5. kıtada bakış açısının korunduğu ancak çevirmenin “canavar” imgesi ile somutlaştırmaya başvurduğu görülebilir (“Arkadaş!Yurduma alçakları uğratma, sakın” → “Не пускай, друг, Монстра на попор”). Bu durumda çeviri metninde anlatıcının sesinin, öznel değerlendirme içeren birimden (“alçaklar”) korku imgesini içeren birime (“canavar”) kaydırıldığı söylenebilir. Anlatıcının sesinin 7. kıtada da değiştirildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca çeviri metninde “Tanrı’ya dua” biçimindeki bakış açısının yapılandırıldığı görülebilir. Bunun yanı sıra çeviri metninin ikinci satırında çevirmenin belki farkında olmadan yaptığı dilbilgisel hata dolayısıyla olay ile ilgili bilgiler anlaşılmamaktadır. Ayrıca çevirmenin Rusçada zarf-fiil yapısını kullanarak bilgileri sıkıştırmaya çalıştığı düşünülebilir. Ancak Rusçada zarf-fiil yapılarının eyleminin aynı olduğu farklı olayların biçimlendirilmesinde kullanıldığı için çeviri metninde biçimlendirilen yapı (“Сожмя рукой ты землю, героев кровь тот час струится” → sözcüğü sözcüğüne: “Топраği sıkınca kahramanların kanı (şüheda kavramının yapılandırılması) sızar”) Rusça açısından geçerli olmadığını ve okur için anlaşılmayan olarak kaldığını söylemek gerekir.

8. ve 9. kıtalardaki anlatıcının duası olarak nitelenen bakış açısının korunduğu ve çeviride uyak yerine imgelere odaklanıldığı görülebilir. Kıtalardaki özlüklerin çevirisinde somutlaştırma (“namahrem eli” → “рука врага”), ödüncleme (“ezan” → “азан”), açıklama (“şahadet” → “свидетельство основы веры”; “secde etmek” → “коснуться лбом земли”), genelleme (“arş” → “небо”) gibi stratejilerden faydalanılmıştır. 9. kıtadaki “taşın secde etmesi” imgesine yönelik kullanılan açıklamada “insanın alını” imgesi kullanılmıştır. Bu noktada Rusçada anlaşılmayan bir imge ortaya çıkmıştır.

| 1510 | Şiirin anlamsal yapısındaki unsurların anlaşılması açısından 10. kıta önem taşımaktadır. Bu kıtada anlatıcının hilale/bayrağa hitabı biçiminde bakış açısı mevcut olduğu ve 2. kıtadaki anlatıcının sesinin devamı olarak düşünüldüğü için çeviri sürecinde bakış açısının korunması ön plana çıkmaktadır. Çeviri metninde bakış açısının kaydırıldığı anlaşılmaktadır. Çeviri sürecinde kıtanın ilk satırında anlatıcının hilale hitabının (“Развевайся славный полумесяц!”) korunduğu ancak sonra başka birine hitap

biçimine dönüştüğü görülebilir (“Пусть будет кровь прощена ему” → sözcüğü sözcüğüne: “Kan ona helal olsun”). Bunun yanı sıra kaynak metindeki bazı imgelerin kaybolduğu ya da yanlış yapılandırıldığı görülebilir. Ayrıca “hür - hürriyet” imgesinin çeviri metninde yapılandırılmadığı, “istiklal” imgesinin ise “kurtarma/kurtarılma” (“освобождение”) imgesi ile değiştirildiği anlaşılmaktadır. Bu kıtadaki “Hakk” imgesinin de “tek bir Tanrı” (“единый Бог”) imgesi ile yapılandırıldığı görülebilir. Açıklamalı telafi stratejisi olarak değerlendirilebilen bu yapılandırma, 2. kıtadaki yapılandırma ile örtüşmediği için kaynak metnin içindeki tekrarlamaların da çeviri metninde kaybolduğu anlaşılmaktadır.

E. İSTİKLÂL MARŞI'NIN TARAFIMIZCA YAPILAN RUSÇA ÇEVİRİSİ: VERİLER

Tablo 4.'te İstiklâl Marşı'nın tarafımızca yapılan Rusça çevirisi ve Türkçe kaynak metin yan yana verilmiştir. Tablodan sonra çeviri metnin çözümlemesi yapılmıştır.

Tablo 4. İstiklâl Marşı'nın Tarafımızca Yapılan Rusça Çevirisi: Veriler

İstiklâl Marşı (Kaynak Metin)	Tarafımızca Yapılan Çeviri
Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak; Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak. O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak; O benimdir, o benim milletimindir ancak!	Прочь страх! На закатах этих будет реять алый стяг, Пока на родине дымится хоть один очаг. Флаг этот моей нации звезда- будет он сверкать! Он мой, он нации моей был и будет принадлежать!
Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal! Kahraman ırkıma bir gül... Ne bu şiddet, bu celal? Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal; Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal.	Лик свой не омрачай, ради всего святого, О полумесяц, своенравия ты полон! С улыбой ты взгляни на мой народ-герой! К чему эта жестокость и гнев такой? Не будет прощена тебе в веках пролившаяся кровь, Свобода - есть право моего народа, хранящем в сердце истинного Бога.
Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım. Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım! Kükremiş sel gibiyim: Bendimi çiğner, aşarım; Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.	Я был и буду волен - навеки, Странно: кто-то посмеет заковать меня в цепи?! Я, как поток, набравший силу: преодолею все помехи, Разрушу горы, берега, не место мне в тисках просторов этих.
Garb'ın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar; Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var. Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar, 'Medeniyet!' dediğin tek dişi kalmış canavar?	А если с Запада растёт стена брони из стали, Вдоль моей границы сердца с несокрушимой верой на защиту встали. Прочь страх! Воеет пусть Чудовище С последним зубом, раскрыв пасть. «Цивилизация!» его зовут. Таковую Веру Не сможет он пограть.
Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın; Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın. Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın... Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.	Товарищ! Не выпускай подлецов на порог! Телом своим защити, пусть прекратится этот наглый поток! Наступят дни, обещанные тебе Всевышним, Кто знает, день этот может быть завтрашним, а может быть он ближе.
Bastığın yerleri "Toprak!" diyerek geçme, tanı! Düşün altında binlerce kefensiz yatanı. Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı: Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.	Землю, по которой ступаешь, - познай! Без савана погребены там тысячи - осознай. Ты - сын павших за Отчизну- своих отцов не предавай, На все богатства мира свой райский дом не променяй!
Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda? Şuheda fişkıracak toprağı sıksan, şuheda! Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hüda, Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.	Пожертвуешь всем дома родного ради: Каждый клочок земли кровь предков-героев хранит, фонтаном забьет – только сожми! И пусть мою жизнь, все любимое мною, Однажды Всевышний у меня заберет, От расставания только с Родиной пусть он меня уберет.

Ruhumun senden, İlahi, şudur ancak emeli: Değmesin mabedimin göğsüne nâ-mahrem eli; Bu ezanlar-ki şehâdetleri dinin temeli- Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.	Моя мольба к тебе, Всевышний, сквозь вечность пронесется: Пусть рука врага моего храма не коснется! Под небом этим азанам разноситься, В просторах этих словам основы веры вечно возноситься!
O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım; Her cerihamdan, İlahi, boşanıp kanlı yaşım, Fışkırır ruh-i mücerred gibi yerden na'sım! O zaman yükselerek Arş'a değer belki başım.	Тогда надгробный камень мой- козь будет он- десятки раз к земле склонится, Каждая рана, Всевышний, кровью прослезится. Моё брненное тело, как бесплотный дух, от земли оторвётся; Тогда, быть может, голова моя самого верха неба коснётся.
Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal! Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal. Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal! Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet; Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal.	Так развевайся ж в рассветах, полумесяц ты славный! Пусть будет кровь моя за тебя тебе прощена. Не будешь никогда ни ты, ни нация моя одолена! Воля - есть право моего извечно вольного флага, Свобода - есть право моего народа, хранищем в сердце истинного Бога.

Çeviri sürecinde bakış açısının ve imgelerin korunmasına dikkat edilmiştir. Rusçada belli bir ritm ve uyak oluşturmak için Rus dil dizgesine özgü yapısal ve anlamsal dönüşümlere başvurulmuştur. İmge ile ritm arasında dengenin kurulması için kaynak dildeki birimlerin anlambirimcik çözümlemesi (Vardar, 2002) yapılmış ve hedef dilde imgenin yapılandırılmasında anlambirimciklerin kaybolmamasına dikkat edilmiştir. Çeviri sürecinde mantıksal çıkarım, açıklama, uyarılama, ödüçleme, telafi gibi stratejilere başvurulmuştur. Aşağıda çeviri sürecinde uygulanan başlıca yapısal ve anlamsal dönüştürmeler ele alınmıştır:

1. Kaynak metindeki “kork-” kökbiçiminin olumsuzluk eki ile kullanımı ilk kıtanın ilk satırında ilk sözcük olarak karşımıza çıkmakta ve 4. kıtada tekrar kullanılmaktadır. Bu biçim gerçeklik-dil ilişkisi açısından değerlendirilirse farklı durumlarda kullanılabilirdiği söylenebilir (örneğin köpekten korkan çocuk durumu (“korma, bir şey yapmaz”). İstiklal Marşı’ndaki “korkma”, anlatıcının hem güç verme çabası hem de emri olarak değerlendirilebilir. Türkçede bu birimin farklı “gerçeklikler”i kodlayabildiği anlaşılmaktadır. Rusçada olumsuz parçacık (ilgeç) ve fiilin emir kipi ile biçimlendirilen bir yapı (“не бойся”) mevcuttur. Ancak bu yapının “üslub”u kaynak metindeki imgeyi yansıtmadığı için kaynak metinde kodlanan gerçeklik odaklı bir yapı tercih edilmiştir. “Прочь страх” yapısında uzaklaştırmayı kodlayan “прочь” ünlemi ve korku adlandıran “страх” ismi tercih edilmiştir.

2. Kaynak metindeki metafor (“sancak → şafaklarda yüzmek → sönmemek”) hedef dilde havada hareket imgesini kodlayan “реять” fiil biçimi ile yapılandırılmıştır. Mantıksal çıkarım stratejisine başvurulmuştur (sönmez → şafaklarda yüzmeye devam edecek). Bu kıtanın farklı araştırmalardaki yorumlanması doğrultusunda “şafak” imgesi “gün batımı” olarak ele alınmış ve Rusçada “закат” karşılığı kullanılmıştır. Son kıtadaki “şafak” imgesi ise araştırmalarda “güneş doğmadan beliren aydınlık” olarak yorumlandığı için çeviride “рассвет” olarak yapılandırılmıştır. Böylelikle karanlıktan aydınlığa, gün batımından gün doğumuna doğru gelişen şiirin dairesel yapısı çeviride korunmuştur.

3. Kaynak dildeki pekiştirmenin (“benimdir” – “milletimindir” – “ancak”) yapılandırılması için açıklama stratejisine ve dilbilgisel kategori değişimine başvurulmuştur. Ayrıca anlatıcının vurguladığı

aitlik kavramı Rusçada geçmiş ve gelecek zaman diliminde biçimlendirilen fiil biçimi ile yapılandırılmıştır (“он был и будет принадлежать”).

4. Kaynak dildeki sözlükselleşmiş yapının temelindeki metafor (“kurban - kurban olmak”) ve duygu yoğunluğu içeren biçim (“olayım”) dikkate alınmış ve hedef dilde işlevsel karşılığı kullanılmıştır. Kaynak metindeki “nazlı hilal” metaforundaki imge ve bağlam içindeki ilişkiler dikkate alınmış ve dilbilgisel kategori değişimi (sıfat → isim+kısa sıfat) uygulanmıştır.

5. Kaynak metindeki özölge (“helal olmak”) dikkate alınmış ve telafi stratejisine başvurularak hedef dilde işlevsel karşılık tercih edilmiştir.

6. Kaynak metindeki aynı kökbiçim aracılığıyla türetilen imgenin (“Hak – hak”) yapılandırılması için telafi ve mantıksal çıkarım stratejisine başvurulmuştur. Ayrıca Rus kültürü değişmezlerinden biri olan “истина” (hakikat, sonsuz, insan boyutunu aşan gerçeklik) kavramı dil dizgesinde nitelik olarak biçimlendirilmiş (“истина→истинный”) ve “Tanrı” imgesi ile eşdizimlilik doğrultusunda yapılandırılmıştır (“истинный Бог”). Böylelikle “Hakk → Вечная истина→ истинный Бог” biçiminde çeviri seçeneği oluşturulmuştur. Bunun yanı sıra Rusçada “insanlara özgü olan bir gerçeklik, sonsuz olmayan bir gerçek” imgesini barındıran “право” kökbiçimi “Hak-hak” imgesinin yapılandırılması için kullanılmıştır. Böylelikle “milletin hakkı” - “право народа”, “Hakka tapan millet” – “народ, хранящий в сердце истинного Бога” biçiminde çeviri seçeneği oluşturulmuştur. Kaynak metindeki cümle yapısındaki vurgunun yapılandırılması için eski Rusçada kullanılan ve çağdaş Rusçada yüksek üslup olarak değerlendirilen yapı kullanılmıştır (“свобода есть право”). Bu yapıdaki “есть” biçimi, “быть” (var olmak) fiilinin şimdiki zamanda 3. şahıs çekimi olup çağdaş Rusçada sözlükselleşmiştir. “Есть” biçimi açıklamalarda yardımcı bir unsur olarak kullanılmakta ve yüksek üslup yansıtmaktadır.

7. Şiirin farklı kıtalardaki “hür” ve “hürriyet” imgesinin yapılandırılması için Rus kültüründe de kültür değişmezi niteliğinde olan “вольный”, “воля” biçimleri kullanılmıştır.

8. Kaynak metindeki “taşarım” imgenin yapılandırılması için mantıksal çıkarım stratejisine başvurulmuştur. Ayrıca “taşmak”→ “sıvının (içinde bulunduğu uzamın) kenarları aşması” → “kenar/sahil/kıyının yok olması, görülmemesi” olarak yapılandırılan imge, Rusçada “берег” anlambirimciği ile biçimlendirilmiştir.

9. Kaynak metindeki metaforun yapılandırılması için “duvar” imgesi korunmuş ancak Rusçada eşdizimlilik ilkesi dolayısıyla mantıksal çıkarım stratejisine başvurulmuştur. Bunun yanı sıra metafordaki uzamsal ilişkilerin hedef dilde yapılandırılması için mantıksal çıkarıma başvurulmuştur (“garbın afakı” → “с запада”).

10. Mantıksal çıkarım ritm ve uyak için uygulanmıştır (“tek dişi kalmış”→ görselleştirme→ ağzı açık olduğu için tek dişi görülebilir → “ağzı açmış tek dişi kalmış canavar”).

11. “Arkadaş!” hitap biçimindeki “aynı ülküyü benimseyen biri” ve “birlikte savaşan kimse” imgesinin yapılandırılması için Rusçadaki aynı anlamsal alanı olan birim kullanılmıştır (“Arkadaş!” → “Товарищ!”).

12. “Şehit” özlüğünün yapılandırılması için açıklama stratejisine başvurulmuştur. Bu noktada Rusçada ödünçleme yoluyla oluşan birimin olduğunu söylemek gerekir. Ancak bu birim (“шахид – шахидка”) Rusçada anlam kötüleşmesi sürecinden geçtiği ve “canlı bomba” anlamında kullanıldığı için ödünçlemenin kullanılmasının mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.

13. Kıtadaki özlüğünün ve imgenin yapılandırılması için açıklama ve mantıksal çıkarım stratejisine başvurulmuştur. Ayrıca “şuheda → fişkırmak = şehitlerin vücudu → kanı → fişkırmak” ve “toprak sıkılmak → fişkırmak = toprak (şühedayı) saklamakta → fişkırmak” biçiminde dönüştürmeler söz konusudur.

14. Kıtadaki “ezan” özlüğü için Rus dilindeki “азан” ödünçlemesi kullanılmıştır. “Şehâdet” özlüğü için açıklama stratejisine başvurulmuştur. Kaynak metindeki gereklilik kipi Rusçada anlatıcının sesindeki kararlılığı yansıtan infinitif modeli ile yapılandırılmıştır. Bunun yanı sıra “ezan - şehâdet” kavramları arasındaki ilişkilerin yapılandırılması için telafi stratejisine başvurulmuştur. Telafi, eylemi adlandıran ikileme aracılığıyla uygulanmıştır (“азан → разноситься”, “слова основы веры → возноситься”). Kıtadaki “uzam” ve “sesin uzam üzerinden geçmesi” imgesi Rusçada ses kavramının kullanıldığı eşdizimlilik doğrultusunda yapılandırılmıştır (“азан → разноситься”, “слова азана → возноситься”). Yapılandırmada hareket imgesini kodlayan metaforun kullanıldığı görülebilir (“разноситься” (biçimbirimsel çözümleme: sesin doğal güç tarafından taşınarak farklı yönlere dağılması); “возноситься” (biçimbirimsel çözümleme: sesin doğal güç tarafından taşınarak yukarıya doğru çıkması)).

15. Kaynak metindeki “şafak” ve “dalga” imgelerinin yapılandırılması için mantıksal çıkarım stratejisine başvurulmuştur (“dalgalan şafaklar gibi → bayrak şafaklarda dalgalanır”).

Sonuç

Bu çalışma kapsamında Türkiye Cumhuriyeti İstiklâl Marşı, çağdaş Türk toplumunun hem dil hem de kültür bilincini şekillendiren kültür değişmezi olarak değerlendirilmiştir. Günümüzde şekillenen çok kutuplu bir dünyada toplumların kendi değerlerini doğru bir şekilde tanıtmalarının gündeme geldiği öne sürülmüştür. Bu bağlamda kültür değişmezi niteliği taşıyan metinlerin çevirisinin önemi arttığı vurgulanmıştır.

Çalışma kapsamında İstiklâl Marşı'nın metnine ÇAMÇ uygulanmıştır. ÇAMÇ çerçevesinde kaynak metin; bakış açısı, gerçeklik-dil ilişkisi, imgeler, özlümler, anımsatma olgular gibi unsurlar açısından değerlendirilmiştir. Çeviri sürecinde sorun oluşturabilecek unsurlar ve çeviri stratejilerinin uygulanabilirliği öne sürülmüştür.

İstiklâl Marşı'nın İnternet ortamında tespit edilen Rusça çevirisi ele alınmış ve çözümlenmiştir.

| 1514 | Çeviri metninde kaynak metindeki bakış açısının ve imgelerin değiştirildiği tespit edilmiştir. Bu değiştirmenin çeviri metnindeki “olaylar”ın farklı kurgulanmasına yol açtığı gösterilmiştir. Bu durumun şiirsel metinlerin çevirisinde genelde çevirmenin seçeneği olarak kabul edilmesine rağmen kültür değişmezi olan şiirsel metinler söz konusu olduğunda tartışılması gerektiği vurgulanmıştır.

ÇAMÇ'e dayanarak tarafımızca İstiklâl Marşı'nın Rusça çevirisi yapılmıştır. Çeviri sürecinde öne sürülen çeviri seçenekleri betimlenmiş ve çözümlenmiştir. Kùltür değişmezi olan metnin başka bir kùltüre "anlatılabilmesi" için kaynak metindeki bakış açısının ve imgelerin korunmasının çeviri sürecinde dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri olduğu ileri sür÷lmüştür.

Sonuç olarak kùltür değişmezi niteliği taşıyan metinlerin Rusça başta olmak üzere farklı dillere çevrilmesinin kùltürel diplomasi kapsamında gündeme getirilmesi gerektiği öne sür÷lebilir. Bunun yanı sıra başka toplumların milli hafızasını yansıtan kùltür değişmezleri niteliği taşıyan metinlerin, nitelikli uzmanların yetiştirilmesi açısından yabancı dil ve çeviri öğretimi sürecinde dahil edilmesi ve içerdigi imgeler ve anıştırmalar bağlamında çözümlenmesi gerektiği vurgulanabilir. Bu bağlamda "öteki" toplumların kùltürel bilincini oluşturan kùltür değişmezlerinin Türkiye Türkçesine çevrilmesinin ve çözümlenmesinin önemi de dile getirilebilir.

Etik Kurul İzni

Bu makale etik kurul izni gerektiren bir çalışma grubunda yer almamaktadır.

Kaynakça

- Acar, K. (2018). İstiklal Marşı'nın söz varlığı üzerinde analitik bir inceleme denemesi. *TÜRÜK*, 6(13), 370-381.
- Akay, H., & Andi, F. (2010). *İstiklâl Marşı İstikbâl Marşı 41 dize 41 yorum*. Hat Yayınevi.
- Arutyunova, N. (1999). *Yazık i mir çeloveka*. Yazıkı Russkoy Kulturi.
- Barhudarov, L. (1975). *Yazık i perevod. Voprosi obşçey i çastnoy teorii perevoda*. Mejdunarodnyye Otnoşeniya.
- Bilgin, A. (2007). İstiklâl Marşı ve üzerine yapılan çalışmalar. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 27, 23-34.
- Buşuyev, V. (2019). İstoriçeskiy narrativ gosudarstvennih gimnov i politika natsionalnoy pamyati. *Vestnik Moskovskogo Gosudarstvennogo Oblastnogo Universiteta*, 1, 16-33.
- Çetin, N. (2014). İstiklal Marşı'mızı anlamak. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 21(2), 25-92.
- Duymaz, R. (2014). İstiklal Marşı'mıza yakından bakış. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(7), 1-40.
- Gak, V. (1998). *Yazıkoviye prreobrazovaniya*. Yazıkı Russkoy Kulturi.
- Hromenkov, P. (2015). Lingvokonfliktologičeskiy analiz gosudarstvennih gimnov. *Vestnik MGOU: Lingvistika*, 5, 55-61.
- İşçan, A., & Şimşek, Y. (2012). Üniversite öğrencilerin İstiklal Marşı algısı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (20), 348-360.
- Komissarov, V. (1990). *Teoriya perevoda: Lingvistiçeskiye aspektı*. Vısşaya Şkola.
- Kozan, O. (2020). *Dilbilimsel çeviri kuramı. Rusça-Türkçe çeviri sorunları ve stratejileri*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Köse, D., Kılınç, M., & Büke, H. (Eds.). (2016). 21. yüzyılda Mehmet Akif'i yeniden okumak . Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Kruşelnitskiy, Y. (2020). *O çem poyet gosudarstvo*. İzdatelskiye Reşeniya.
- Latışev, L. (1988). *Perevod: problemi teorii, praktiki i metodiki prepodavaniya*. Prosveşçeniye.
- Maslova, V. (2004). *Lingvokulturologiya*. Akademia.
- Şimşek, T. (2015). Mehmed Akif'in poetikası. *TAED*, 53, 105-120.
- Sinyaçkin, V. (2007). Kulturniye kontseptı v kontseptosfere russkogo yazıkı. *Vestnik RUDN: Russkiy i Inostranniy Yazıkı i Metodika İh Prepodavaniya*, 1, 55-58.
- Steinz, P. (2016). *Avrupa'yi Avrupa yapan değerler*. Alfa Yayınevi.
- Stepanov, Y. (2004). *Konstantı: Slovar russkoy kulturi*. Akademiçeskiy Proekt.
- Şveytser, A. (1988). *Teoriya perevoda: Status, problemi, aspektı*. Nauka.

Ulağlı, S. (2006). *İmgebilim. "Öteki" nin bilimine giriş*. Sinemisis.

Vardar, B. (2002). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. Multilingual.

Vorobyev, V. (1997). *Lingvokulturologiya. Teoriya i metodı*. Rossiyskiy Universitet Drujbı Narodov.

